

Nekaj za sedanji pa tudi za prihodnji čas.

Cerkev je šole in zlasti ljudske šole ustanovila; sto in stoletja jih je sama nadzorovala; nihče ji ni kratil te pravice. Odgajala je kraljevega sina, pa tudi sina ubogega delavca za „Bog plati!“. Že l. 681. zapové cerkveni zbor v Carijgradu, da naj imajo duhovni šole po vaseh in terjih, „per villas et vicos“. Cerkveni shodi v mestu Orange in Valence na Rodani zahtevajo že l. 529. farne šole. Škof Teodulf iz Orleana ukaže l. 800. da naj duhovniki in šole imajo po vaseh in terjih in ako jim starši otroke izročé v podučevanje, naj jih sprejmejo in podučujejo, in za to plačila ne tirjajo, razen, ako jim starši kaj iz dobre volje podaré. Cerkveni zbor v Mogunciji zapoveduje vernim, da naj svoje otroke v šolo pošiljajo. Papež Evgen II. govori v rimskem zboru l. 826. tako-le: Slišimo, da v nekaterih krajih ni učениkov, in da se poduk zanemarja, zato zapovedujemo vsem škofom in njim podložnim farnim srenjam, da naj vmesté učénike, kateri bodo podučevali v lepih umetnijah in v resnicah svete vere. Gregor VII. je l. 1078. ukazal pri sinodu v Rimu, da naj bodo šole pri cerkvah, in šesti cerkveni zbor ukazuje, da naj bode na korist revnih, pri vsaki škofiji učenik, kateri brezplačno revne podučuje v pisanji in branji. Opat Guilbert iz Nogent († 1124) poroča, da na Francoskem ni bilo terga, kateri bi ne imel svoje šole. Honorij III. († 1225) je pozival Dance za pripomočke, da se naredé šole na Pruskem. Sinoea Bezieres (1246) ukazuje že kerščanski nauk. V škofiji Kolinski najdemo šole l. 1270., v katerih mežnar pod župnikovim nadzorstvom otroke podučuje vsaki dan v branji in pisanji. Le po večjih mestih so bile mestne šole, ustanovili so jih s cerkvenim privoljenjem, in po navadi so uganili, da se v njih podučuje le pisanje in branje. Te šole je nadzorovala komisija iz magistrata, nji na čelu je bil duhoven. Še l. 1409 je ukazala sinoda v Kostnicah, da imajo biti po mestih, gradovih in večjih krajih latinske in nemške šole za oba spola. V odločilih vestfališkega pomirja §. 31. imenuje se šola stvar, katera spada k cerkvi. Tako učí zgodovina.

Naj še povemo, da je več cerkvenih redov, kateri se izključljivo pečajo z odgojo mladine, ali so pa to stvar privzeli med druga svoja pravila. Pravi namen kerščanske šole je položiti podlago temu, kar otroci imajo vedeti za cerkveno, domače in državno življenje. Do šole ima pa tudi svoje pravice družina in država. Ako država v resnici spozná svoje koristi in podlago svojega obstanka, ne bo kratila cerkvi vpliva do šole. Po drugi strani mora pa tudi cerkev spoznati državne pravice do šole. Država je bistveno pripomogla, da so se šole ustanovile ali zboljšale, kjer so že bile; šola najde pri državi svojo zaslombo in v

sedanjih okoliščinah šola ne shaja brez vnanjega varha in brez materijalne državnine podpore.

Ako se tedaj država in cerkev vzajemno podpirate pri šoli, pride res veliko koristnega po šolah; ako pa sta ta dva glavna faktorja pri šoli v neslogi, šole, ljudske šole pri vsi vnanji pomoči ne bodo napredovale.

Vabilo v družbo sv. Mohora za leto 1873.

Družba sv. Mohora nastopi letos svoj trinajsti tečaj. Zares s ponosom sme se ozreti nazaj na svoje delovanje v minulih dvanajstih letih. Število udov je naraščalo vsako leto, in leto za letom je zaznamovano z blagonosnimi deli. Odkar se je družba leta 1860. postavila na cerkvena tla, skazovala se je prava krušna mati Slovencev; leto za letom je imelo polno krilo tečne hrane, katero je z radodarnimi rokami svojim otrokom delila tako obilno, da se je le kar vsakdo čudil nad Božjim blagoslovom. V teku dvanajstih let je udom podala 677.507 knjig, tedaj več kot pol milijona podučnih bukev je ona sama v tem primerno kratkem obroku spravila med prosto ljudstvo. Nas Slovencev še ni dva milijona — in lani je bilo vpisanih 18.926 družbenikov, letos pa se družbine knjige tiskajo v 22.900 iztisih. To je ogromno veliko, tako veliko, da se tudi tujci zavzemajo in zadosti načuditi ne morejo. So v Avstriji in zunaj Avstrije veliko večji narodi kakor je slovenski, ali mi ne najdemo pri nobenem pobožne družbe, katera bi se v primeri z našim malim narodom le od daleč meriti zamogla z družbo sv. Mohora. Ta prikazen pač tolaži, pač navdušuje vsakega rodoljuba ter mu zbuja upanje, da vendar boljša prihodnost čaka ljubljani narod slovenski. Veličastno število udov, ki vsako leto še narašča, priča vsemu svetu, da se narod zbuja, da hrepeni po zdravi omiki, da Slovenci poginiti nočejo, in da nad vsem cenijo najzlahtnejši svetinji: vero in narodnost svojih očetov.

Ravno one dve prežlahtni svetinji slovenskemu narodu ohranjevati, uterjevati katoliško vero, buditi ljubezen do domovine, po dobrih knjigah širiti vednost in po kersčanski omiki peljati Slovence do višje stopinje časnega blagostanja, to je in ostane družbin namen tudi v prihodnje. Kar je v dosego tega namena na družbinem odboru ležeče, ne bodo se branil nobenega truda, ne strašil nobenega dela, da družba blago svojo nalogo vsestransko zveršuje. K temu mu je neobhodno treba vaše podpore, mili rojaci in rodoljubi! Vas, ki Vam je mar za duševni in materijalni napredek Slovencev, družbin odbor zopet vljudno vabi na delo in prosi, da mu tudi letos pridno pomagate, družbo med narodom razširjevati. Zlasti do Vas, prečestiti poverjeniki, dekanijski in farni predstojniki! se